

Brocki, Zygmunt

200 rocznica urodzin J. S. Bandtkiego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/3, 674-675

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

skiej”, a „Język Polski” — „tematyce języka literackiego i jego historii” (s. 379, przypisy; podkr. Z. B.).

Przystępując do omówienia działu recenzyjnego w czasopiśmie „Slavia Occidentalis” autorka pisze, że szczegółowa analiza prac publikowanych w tym dziale „bez załączenia ich pełnej bibliografii jest zasadniczo niemożliwa. Dlatego [...] spróbujemy scharakteryzować je w sposób syntetyczny [...]” (s. 399). Tutaj koniecznie należało poinformować czytelnika, że bibliografia recenzji zamieszczonych w „Slavii Occidentalis” (t. 1—20) opublikowana jest w t. 20 tego czasopisma (s. 234—241), opracowana przez Józefa Cybertowicza. W tymże tomie (s. 223—233) jest też bibliografia zawartości działu rozpraw, opracowana przez Ferdynanda Antkowskiego, o czym też koniecznie należało czytelnika poinformować.

Zygmunt Brocki

E. KOPIJEWICZ — WYBITNY UCZESTNIK FORMOWANIA PODSTAW NAUKI ROSYJSKIEJ WCZESNEGO OŚWIECENIA

W wydanym w 1970 r. tomie 2—3 „Libri Gedanenses” — rocznika Biblioteki Gdańskiej PAN za lata 1968—1969, Zbigniew Nowak przedstawił pracę *Eliasz Kopijewicz, polski autor, tłumacz, wydawca i drukarz świeckich książek dla Rosji w epoce wczesnego Oświecenia*. Postać Kopijewicza (1651—1714, jak przyjmuje Z. Nowak) od dawna i w szerokim zakresie absorbowała uwagę różnych uczonych zajmujących się historią drukarstwa i piśmiennictwa rosyjskiego XVII—XVIII w. Napisano o nim wiele, mimo to Z. Nowak temat ten podjął na nowo, aby rozpatrzyć trzy zagadnienia: kwestię narodowości Kopijewicza (większość uczonych zajmujących się Kopijewiczem ustala jego narodowość polską, tak też przyjmuje i Z. Nowak), dotychczasowy stan badań nad nim w literaturze polskiej oraz aby usunąć kilka wątpliwości dotyczących biografii tego autora, tłumacza, wydawcy, drukarza, redaktora, kompilatora, leksykografa, gramatyka i bibliografa. W świetle rozważań przeprowadzonych w tym artykule można — jak pisze sam Z. Nowak — „przynależność naszemu rodakowi Eliaszowi Kopijewiczowi miano wybitnego i twórczego uczestnika w procesie formowania podstaw nowej świeckiej kultury i nauki rosyjskiej w okresie wczesnego Oświecenia” (s. 84).

Zainteresowanie Kopijewiczem w środowisku gdańskim wynika stąd, że działacz ten był w Gdańsku, w latach 1705—1707, i tutaj napisał gramatykę rosyjską dla cudzoziemców znających język niemiecki i łacinę (*Manuductio in grammaticam in Sclavonicam Rosseanam seu Moscoviticam in usum discentium linguam Moscoviticam*), którą wydrukował w 1706 r. w podgdańskim Stolzenbergu (dzisiaj dzielnica Gdańska Chełm).

Z. Br.

200 ROCZNICA URODZIN J. S. BANDTKIEGO

Połowa zeszytu „Biuletynu Biblioteki Jagiellońskiej” R. 20: 1970 nr 1/2 poświęcona jest Jerzemu Samuelowi Bandtkiemu (1768—1835), profesorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego i kierownikowi Biblioteki Jagiellońskiej, pierwszemu nowoczesnemu badaczowi historii Śląska, zasłużonemu też na polu badań językowych. Poświęcono mu siedem artykułów.

Zofia Ciechanowska przedstawiła pracę *Jerzy Samuel Bandtkie jako bibliotekarz i bibliotekoznawca*, Anna Lewicka-Kamińska — pracę *Jerzy Samuel Bandtkie jako księgoznawca* (zainteresowania księgoznawcze Bandtkiego rodziły się i narastały na

marginesie jego studiów filologicznych, zwłaszcza badań nad zabytkami języka polskiego). O dziejach przyjaźni Bandtkiego z Józefem Maksymilianem Ossolińskim pisze Ryszard Ergetowski i Adam Skura, artykuł *Jerzy Samuel Bantkie i Ambroży Grabowski oraz dzieje odkrycia twórcy ołtarza Mariackiego* dał Karol Estreicher¹. Tenże autor dał też krótką informację o zegarku Bandtkiego znajdującym się w Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego (zegarek ten jest dziełem jednego z najsłynniejszych zegarmistrzów francuskich XVIII w., J. A. Lepine'a).

Zofia Walczy przedstawiła artykuł *Związki Jerzego Samuela Bandtkiego z Łużycami*. Bandtkie był członkiem Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften w Zgorzelcu. Tytuł członka tego Towarzystwa (po raz pierwszy umieszczony jest on przezeń na jego *Słowniku dokładnym języka polskiego i niemieckiego*, wydanym w 1806 r.²) cenił bardzo; wyżej stawał tylko swe stanowisko profesora i bibliotekarza Uniwersytetu Jagiellońskiego³. Bandtkie jest autorem kilku prac dotyczących Łużyc. Autorka zaznacza, że miał on w swej bibliotece 18 druków dotyczących Łużyc, co nie jest liczbą małą jeśli się weźmie pod uwagę niewielką w ogóle liczbę łusaticów z tego okresu.

Bibliotekę prywatną Bandtkiego opisał w referowanym zeszycie Karol Lewicki. W dziale „Kronika” znajduje się relacja o wystawie *Jerzy Samuel Bandtkie, profesor bibliografii i bibliotekarz, 1768—1835*, urządzonej w Bibliotece Jagiellońskiej w styczniu 1969 r. w ramach sesji naukowej Uniwersytetu poświęconej 200 rocznicy urodzin Bandtkiego⁴.

Zygmunt Brocki

O WOJCIECHU KĘTRZYŃSKIM

„Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 1970 nr 3 zawierają dwa artykuły o Wojciechu Kętrzyńskim. Kazimierz Jasiński pisze o jego pracach na polu dyplomatyki. Do głównych osiągnięć Kętrzyńskiego w tym zakresie Jasiński zalicza: 1) wprowadzenie na szerszą skalę do nauki polskiej krytyki autentyczności dokumentu opartej na podstawach naukowych, bezsporne ustalenie licznych fałszerstw dyplomatycznych, wprowadzenie podziału fałszerstw, 2) stworzenie trwałych podstaw dla nauki dyplomatyki w Polsce, 3) opublikowanie licznych źródeł dyplomatycznych.

¹ W artykule nazwisko twórcy ołtarza Mariackiego występuje w tradycyjnej postaci Stwosz, zamiast poprawnej — Stosz.

² *Wielka encyklopedia powszechna PWN* w biogramie J. S. Bandtkiego (t. 1, s. 587), wymienia kilka tytułów, określając je jako główne dzieła tego uczonego. Nie ma tu żadnej pracy z zakresu językoznawstwa, jak wymieniony przez nas *Dokładny słownik języka polskiego i niemieckiego*; niewielką ale bardzo ważną jest też praca Bandtkiego *Wiadomości o języku polskim w Śląsku i o Polakach Ślązakach* z 1821 r.

³ Towarzystwo zgorzeleckie (Bandtkie przetłumaczył jego nazwę na Towarzystwo Nauk w Wyższej Luzacji) założone zostało w 1779 r., w celu popierania i rozwijania nauk przez Adolfa Traugotta von Gersdorfa (1744—1807), autora i tłumacza prac z zakresu geografii, meteorologii i fizyki oraz Karla Gottloba von Antona (1751—1818), który był przede wszystkim filologiem. Ponieważ w roku, w którym obchodziliśmy 200 rocznicę urodzin Bandtkiego, minęło równocześnie 150 lat od śmierci von Antona, jednego z pionierów sławistyki niemieckiej, Z. Walczy daje w omawianym tu artykule krótki rys działalności naukowej tego badacza. Dodamy od siebie, że von Anton jeszcze przed naszym Mrongoviussem zainteresował się naukowo kaszubszczyzną, o czym zob. F. Hinze: *Karl Gottlob von Antons Kaschubische Studien*. (*Zu den Anfängen der kaschubischen Lexikographie*). „*Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*” T. 5: 1965; praca ta nie jest cytowana w artykule Z. Walczy.

⁴ W dziale „Kronika” omawianego zeszytu są też relacje z innych wystaw, m.in. z wystawy *Biblioteka Jagiellońska w 25-lecie Polski Ludowej* (tutaj m.in. liczby: w 1948 r. Biblioteka miała 701,8 tys. vol., w 1968 r. 1 447,5 tys. vol.).